

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิผู้ต้องหาและสอบปากคำพยานในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา โดยนำเอาบันทึกภาพและเสียงมาใช้¹

นพรัตน์ นาเมืองรักษ์²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิผู้ต้องหาและสอบปากคำพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยนำเอาบันทึกภาพและเสียงมาใช้ ผู้ศึกษาเห็นว่ายังคงมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดข้อกังขาขึ้นเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายในบางมาตราที่มีการบังคับใช้ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของผู้ศึกษาเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยศึกษาจากความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาและการบันทึกภาพและเสียงในคดีอาญา ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยผ่านขั้นตอนการหาตัวผู้ต้องหา ตรวจสอบข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนในชั้นตำรวจ ชั้นอัยการ การฟ้องร้อง การพิจารณาชั้นศาล ตลอดจนการลงโทษตามคำพิพากษา ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการสอบสวนในชั้นตำรวจเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นต้นทางของสำนวนคดี เพราะเป็นขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่เป็นข้อเท็จจริงประกอบสำนวนก่อนถึงกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นพนักงานอัยการและในชั้นศาลซึ่งเป็นองค์กรศาลที่มีอำนาจหน้าที่สูงสุดในการพิจารณาชี้ขาดคดีหรือตัดสินคดี ดังนั้นกระบวนการในชั้นสอบสวนจึงเป็นหนึ่งในขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาในภาพรวมที่ต้องอยู่บนหลักพื้นฐานของวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นหลักที่ใช้กับทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน เพื่อรักษาความยุติธรรมเบื้องต้นให้แก่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาเพื่อประกอบพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมให้ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจในเหตุแห่งคดี งานสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นต้นน้ำสำคัญในกระบวนการยุติธรรม

แต่ปัจจุบันกลับพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนั้นประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งที่เกิดขึ้นจากชั้นสอบสวน และชั้นศาล ซึ่งจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการสอบสวนอันเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการและมียานที่เกี่ยวข้องอยู่มากทำให้เกิดความล่า ประกอบกับขั้นตอนในการดำเนินการที่ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน โดยเฉพาะขั้นตอนการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหา ซึ่งบ่อยครั้งมักพบว่าพนักงานสอบสวนไม่ได้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาได้ทราบ ทั้งที่ในการแจ้งสิทธินั้นกฎหมายได้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิผู้ต้องหาและสอบปากคำพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยนำเอาบันทึกภาพและเสียงมาใช้ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และรองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาทราบก่อนมีการสอบปากคำ แต่ขั้นตอนในการสอบปากคำพยานในคดีอาญานั้น กฎหมายยังไม่ได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานทั้งในส่วนของการสอบปากคำพยานผู้ต้องหาหรือการสอบปากคำพยานผู้เสียหายว่าต้องทำอะไร ทำให้ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ดุลพินิจในลักษณะเพื่อความสะดวกของตนในการปฏิบัติงาน ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้เสียหาย ทำให้สำนวนที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนอาจมีความบิดเบือนได้ และเมื่อข้อเท็จจริงที่ได้จากกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนแรกถูกบิดเบือนไปแล้วนั้น ก็จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล

เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด อีกทั้งยังมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนอย่างมาก ดังนั้นกระบวนการพิจารณาคดีจึงต้องเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรมมากที่สุด พยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาเพื่อพิสูจน์ความผิด ซึ่งโดยหลักแล้วจะ ไม่มีการสืบพยานต่อหน้าศาลซึ่งน้อยมากที่จะให้มีการสอบพยานเพิ่มเติม เพียงแต่พิจารณาจากคำฟ้องและคำให้การในสำนวนในชั้นต้นเป็นสำคัญ ศาลจึงไม่สามารถเห็นถึงอากัปกริยาของจำเลยหรือผู้เสียหายได้ ขณะที่ในหลายประเทศได้แก้ปัญหาดังที่กล่าวมานี้ทั้งที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวน และชั้นศาลโดยการนำเอาบันทึกภาพและเสียง มาใช้เพื่อความโปร่งใสและเกิดความยุติธรรมทางอาญาอันสูงสุดในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อีกทั้งยังถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา เพื่อไม่ให้ถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ทั้งนี้จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิถามคำให้การผู้ต้องหา ตามมาตรา 134/4

จากบทบัญญัติมาตรา 134/4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน กฎหมายกำหนดให้ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าเนื่องจากเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องหาพึงมีและได้รับ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รู้ก่อนให้การใด ๆ กับพนักงานสอบสวน แต่บ่อยครั้งที่มีเหตุข้อพิพาทเกิดขึ้นในเรื่องขั้นตอนการแจ้งสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสารภาพเท็จ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากการข่มขู่ ทำร้ายร่างกายให้รับสารภาพ หรือการหลอกลวงในการแจ้งสิทธิ ทำให้ผู้ต้องหาต้องเสียสิทธิไม่ได้รับความยุติธรรมแห่งคดี ซึ่งปัจจุบันสำนักงานตำรวจได้มีการออกคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 178/2564 ลงวันที่ 9 เมษายน 2564 เรื่องการบันทึกภาพและเสียงการตรวจค้น จับกุม และการสอบสวนคดีอาญา ขึ้นใช้บังคับ เพื่อเป็นการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม โดยกำหนดให้มีการใช้การบันทึกภาพและเสียงได้ในชั้นสอบสวน ทั้งการตรวจค้น จับกุม และสอบสวน เป็นการลดปัญหาการได้มาซึ่งคำสารภาพเท็จ และเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการกระทำของเจ้าหน้าที่ และระบบตรวจสอบอำนาจดุลพินิจ และที่สำคัญเป็นการเรียกความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ควรกำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในขั้นตอนการถามคำให้การหรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดี และแจ้งให้ผู้ต้องหา เพื่อแก้ไขปัญหาการได้มาซึ่งคำสารภาพเท็จที่มีการข่มขู่ หรือพูดหวานล่อ หรือทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาเพื่อให้ได้คำสารภาพเท็จเกิดขึ้น

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการสอบปากคำพยานคู่ในชั้นสอบสวน

ในทางปฏิบัติของการสอบปากคำพยานคู่ในคดีอาญาไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีเกี่ยวกับการสอบปากคำพยานไม่ว่าจะเป็นพยานผู้ต้องหาหรือพยานผู้เสียหาย คงมีแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา 133 ที่ระบุว่า ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้เท่านั้น แต่กฎหมายไม่ได้ระบุว่าให้พนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงทำให้การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันเรียกพยานมาให้ถ้อยคำตามอำเภอใจและสอบปากคำพยานคู่โดยให้มีการนั่งให้ถ้อยคำพร้อมกัน ไม่เหมือนกับการเบิกความขอพยานในชั้นศาล จึงทำให้เกิดความเสียหายในทางสำนวนคดีที่พยานจะให้ถ้อยคำที่คล้อยตามกัน ซึ่งจะมีผลโดยตรงในชั้นศาลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดความยุติธรรมได้ยากแก่คู่ความได้

สำหรับการพัฒนาระบบการบริหารงานยุติธรรมอาญาเพื่อให้ขั้นตอนในการสอบปากคำในชั้นสอบสวนเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดในงานการสอบสวนพยานคู่ จึงมีเหตุจำเป็นที่จะต้องนำระบบและวิทยาการที่มีความก้าวหน้าการบันทึกภาพและเสียงมาเป็นตัวช่วย เหตุเพราะเทคโนโลยีเหล่านี้มีจะช่วยอำนวยความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา รวมไปถึงต้นทุนของกิจการต่าง ๆ ซึ่งข้อดีของการบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำพยานในคดีอาญา จะเป็นการฟื้นฟูความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใสในการสอบปากคำพยานและการทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยวิธีการนี้สามารถป้องกันการใช้เทคนิคการสอบสวนที่มิชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น นอกจากความสำคัญของผู้พยานที่ชอบโดยกฎหมายแล้ว และการกำหนดขั้นตอนในการสอบปากคำพยานให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในการสอบสวนคดีอาญาที่เป็นสิ่งสำคัญแล้ว การฝึกฝนอบรมตำรวจผู้ทำหน้าที่ในการสอบสวนให้สามารถสอบปากคำพยานอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ข้อมูลพยานหลักฐานนำเสนอพนักงานอัยการเพื่อนำสู่การพิจารณาในชั้นศาลได้อย่างถูกต้องตรงไปตรงมาก็เป็นหัวใจหลักของการสอบปากคำเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักป้องกันที่ศาลจะลงโทษผิดตัว

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาล

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาล เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนที่ย่างยากซับซ้อน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นศาลเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยและ

ผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องกระทำอย่างรัดกุม รวดเร็ว และเป็นธรรม ในพยานหลักฐานทุกรูปแบบและทุกชั้นศาล เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ศาลมีบทบาทนำในการค้นหาความจริง โดยศาลอาจสืบพยานเพิ่มเติมหรือดลสืบพยานก็ได้ เพื่อให้ได้ความจริงแท้มากที่สุดแต่ไม่ว่าจะเป็นศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา จะพิจารณาสำนวนจากพยานหลักฐานในศาลชั้นต้นเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งน้อยมากที่จะให้มีการสอบพยานเพิ่มเติม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นชั้น อุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา ศาลไม่สามารถเห็นอาภักดิ์ของโจทก์และจำเลยในระหว่างการพิจารณาในศาลชั้นต้นได้ และรวมไปถึงกระบวนการพิจารณาของผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นในการบันทึกถ้อยคำอันเป็นสาระสำคัญอันเกี่ยวกับคดีอาญาได้เลยเพื่อที่จะนำไปประกอบการพิจารณาในชั้นศาลอื่น ๆ ต่อไปได้ จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่มีประสิทธิภาพอันสูงสุดได้เท่าที่ควรจะเป็นได้สมดังเป็นที่พึงสุทธ้ายของประชาชน

ดังนั้น วิธีการบันทึกภาพและเสียงจึงถือเป็นประโยชน์แห่งสารสำคัญยิ่งในการนำเอาไปประกอบการพิจารณาในชั้น อุทธรณ์หรือในชั้นฎีกา ในกรณีคู่ความใช้สิทธิอุทธรณ์ได้เป็นอย่างดี เพราะตัดประเด็นข้อสงสัย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องขององค์คณะผู้พิพากษา พฤติกรรมของกลุ่มความ ทนายความ และผู้พิพากษา เช่น การใช้ดุลพินิจในการเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัย หรือปัญหาอันเกิดจากพยานบุคคลที่เคยให้ถ้อยคำไว้ในชั้นสอบสวนต่อพนักงานต่อมาในชั้นพิจารณาของศาลมีการให้การขัดกัน หรือการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาและการแถลงเปิดคดีและการแถลงปิดคดีอาญา ซึ่งในทางปฏิบัติในศาลไทยจะพบเห็นได้น้อยมาก ดังนั้น วิธีการดังกล่าวนี้ถือเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพิจารณาโดยไม่ชักช้า ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 209 บัญญัติว่าให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาโดยมิชักช้า และศาลสามารถกำหนดแนวทางในการสืบพยานหลักฐาน และเข้าใจข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตัดสินในปัญหาข้อกฎหมายได้อย่างชัดเจนและเป็นธรรมในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาต่อไป

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิผู้ต้องหาและสอบปากคำพยานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยนำเอาบันทึกภาพและเสียงมาใช้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิตามคำให้การผู้ต้องหา ตามมาตรา 134/4

เห็นควรให้เพิ่ม วรรคสามในมาตรา 134/4 เป็น

วรรคสาม “การถามคำให้การหรือสอบปากคำผู้ต้องหาในคดีที่มีข้อหาความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง ซึ่งสามารถออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้และนำส่งพนักงานอัยการเพื่อประกอบสำนวนคดี เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วนหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจดำเนินการนั้นได้ ให้พนักงานสอบสวนนั้นทำบันทึกเหตุดังกล่าวไว้เป็นหลักฐานในสำนวนการสอบสวนเป็นลายลักษณ์อักษรแสดงถึงเหตุผลที่ไม่อาจบันทึกภาพและเสียงได้นั้น”

2. ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการสอบปากคำพยานคู่ในชั้นสอบสวน

เห็นควรให้เพิ่ม วรรคหก ในมาตรา 133 เป็น

วรรคหก “ในคดีที่มีพยานบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป พนักงานสอบสวนต้องจัดให้พยานบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำอย่างต่อเนื่องจนกว่าให้การเสร็จครบทุกคน เว้นแต่จะดำเนินการไม่ได้เนื่องจากมีเหตุจำเป็น และในการถามคำให้การพยาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้พยานที่จะให้การที่หลังออกไปอยู่นอกห้องสอบสวนระหว่างการสอบสวนจนกว่าจะเข้ามาให้การ เมื่อพยานให้การแล้วให้รออยู่ในห้องสอบสวนจนกว่าจะสอบสวนพยานคนอื่นเสร็จหรือจะออกไปก็ได้ และให้นำวิธีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในกระบวนการสอบพยานทุกครั้งที่มีการสอบปากคำพยาน และเมื่อบันทึกเสร็จแล้วให้นำส่งเพื่อเป็นพยานหลักฐานด้วย”

3. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาล

เห็นควรให้เพิ่มมาตรา 130/1 เป็น

มาตรา 130/1 บัญญัติว่า “ให้นำวิธีการบันทึกภาพและเสียงมาใช้ระหว่างการพิจารณาคดีในอัตราโทษขั้นต่ำตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป”

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เนติธรรม, 2561.

จิราธร เจริญวุฒิ. “วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ.” วิทยานิพนธ์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550.

จิราธร เจริญวุฒิ. “วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ.” วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.

ธีรัช เทพรักษาใจ. “การนำเทคโนโลยีบันทึกภาพและเสียงมาใช้ในการสอบสวนคดี.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

น้ำแท้ มีบุญสร้าง. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

สูตรไพศาล, 2554.

สุกัถ กฤตลักษณ์วงศ์. “ถ้อยคำของผู้ถูกจับในชั้นจับกุม The Testimony of Accused in Arresting Process.”

วารสารกระบวนการยุติธรรม 7, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม, 2557): 25.

สุกิดา ดวงไสว. “ปัญหาการรับฟังถ้อยคำรับสารภาพในชั้นจับกุมอันเกิดจากการบันทึกเสียงและภาพด้วย

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.” วารสารกระบวนการยุติธรรม 12, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2562): 97.

